

NESZLÁR SÁNDOR

„egyik sem megy el a vízmosásban”

BESZÁMOLÓ AZ *EGY ÁCS NEVELT FIÁNAK LENNI* CÍMŰ KÖNYVEM SZÜLETÉSÉRŐL

Emődön nyaraltam nagymamáméknál, pontosabban segítettem a ház felújításában. Volt bontás és falazás, festés, a garázson pedig tetőcsere. Akkor még élt a nagyapám, aki a nagy felfordulás elől többnyire a szőlőbe menekült. A legjobban azt szerettem, amikor az ő régi Trabantjával szállíthattam ki a bontási törmeléket a szőlőbe (a fenti nagy gödröt kellett feltölteni, hogy szüretkor minél több autó meg tudjon majd állni), amit oda nem lehetett, azt a közeli regionális hulladékgyűjtőbe vittem, ez évek alatt valóságos hegygé nőtte ki magát.

Meleg volt, csak éjjelre hűlt le egy kicsit a levegő. A szobákban üresség és festékszag volt. Estére elfáradtam, akkor olvastam Darvasitól a *Virágzabálók*at, nagyon szerettem, sok mondatot alá is húztam benne, többnyire a körmömmel. Azóta is halogatom, hogy újraolvassam.

Azon a nyáron döbbsentem rá, hogy amióta elkezdtem futni, azóta összegyűjtöttem 1000 kilométert (egy rendes futónak félévnyi adag, nekem 2-3 év kellett hozzá). Akkoriban már biztosan foglalkoztatott, hogy valamit kezdeni kéne ezzel a kerek számmal. A terv végül az lett, hogy írok 1000 mondatot a futásról. Utólag visszaolvasva, persze, az első néhány száz mondatnak semmi köze sem lett a futáshoz.

A noteszem szerint július 3-án, 20:00-kor ezt a három mondatot írtam le:

Vízcseppet lesodorni, korlátból (a víz áthúzva, fölötte eső).

Kezet beledugni búzába, sorolni etc.

Emlékezetből írni le forгатókönyveket.

Idemácsolom azt is, hogy mi lett belőlük:

43. Esőcseppet lesodorni meredek lépcső korlátjáról.

44. Könyékig bedugni a kart a friss búzával megtöltött hordóba.

45. Emlékezetből írni le kultikus filmek párbeszédeit.

Aztán hajnali 04:04-kor újabb mondatok jöttek, úgy látszik felébredhettem valamire, akkor írtam le először, hogy: *1000 mondat legyen!* Ez a kettő is átalakult végül:

Rálehelni egy megkorbácsolt szemű ló szemére.

Kezet mosni fellépés előtt.

46. Rálehelni egy megkorbácsolt szemű ló fáradt tekintetére.

48. Az utolsó pillanatban még kezet mosni a fellépés előtt, hogy a

hangszerek tiszták maradhassanak.

A jegyzeteim szerint július végére 214 mondatig jutottam, aztán egy kisebb szünet következett ugyan, de az már ekkor is látszott, hogy ezekkel a főnévi igeneves mondatokkal nagyon izgalmasan lehet élethelyzeteket és pillanatképeket rögzíteni. November közepétől lendültem neki újra, az év végére 358 mondatig jutottam. Az igazán nagy áttörést az hozta, amikor két hetet Caorléban töltöttem, egy kis üdülőtelepülésen Velence mellett: tengerpart márciusban, kihalt kisváros, az éttermek felváltva vannak nyitva, turista szinte egy se, kivéve persze engem.

Eredetileg egy regényt akartam ott megírni, jól is haladtam vele, de hogy legyen egy kis öröm a napi robotban, esténként folytatni kezdtem a mondatokat is. A noteszem tele lett velük (akkor már 1111-ként utaltam rájuk), és szerencsére volt nálam egy diktafon is, amivel sokkal könnyebben tudtam rögzíteni az ötlet- és mondatcsírákat. Ebben az időszakban már születtek hosszabb terjedelműek is, de igazából csak egy dolog érdekelt, hogy mindennap meglegyen az eleinte 50, aztán már 100 mondat, végül 632-t írtam ott.

Azután már itthon, Budapesten, a Víg utcában fejeztem be, csak közben eltelt két hónap. Május 10-én kezdtem el bemásolni az 1111 mondatot egy nagyalakú vonalas füzetbe. Nem siettem el a dolgot, július közepére fejeztem be a másolást. Másnap kezdtem el a begépelését, és a hónap végére lettem kész az első változattal. Augusztusban pedig elkezdtem őket sorba rendezni, többnyire a terjedelmük alapján, akkor alakítottam ki az 50-es blokkokat is, a célom az volt, hogy minden egységben arányosan legyenek a rövid és a hosszú mondatok.

Az már akkor is egyértelmű volt, hogy vannak mondatok, amelyek szorosan összetartoznak, és olyanok is, amelyeket a lehető legtávolabb kell tenni egymástól. Augusztus 29-én, 11 óra 11 perckor ültem le az *utolsó* nagy rendezéshez, 18:19-kor fejeztem be. Ez az utolsó noteszes nyoma a szövegnek. Még aznap elküldtem a költő barátomnak, Kollár Árpádnak. „Ezt is megéltük – írtam –, hogy szöveget (pontosabban mondatokat) küldök neked *átmérésre*.” Akkor még az volt a tervem, hogy mivel ez nem egy *igazi, rendes szöveg*, csak a honlapomon fogom publikálni. Hamarosan jött is a válasz: „köszönöm a küldeményt, igyekszem, igyekszem.” Azt azért egyikünk sem gondolta volna, hogy ez a kölcsönös igyekezet, kisebb-nagyobb megszakításokkal évekig fog tartani.

„Mégis mitől futós mondatok ezek?” – kérdezte Árpai, amikor legközelebb találkozunk. A kérdés jogos, a válasz viszont roppant egyszerű. Amikor elkezdtem futni és egyúttal futónaplót is vezetni, a kilométerek rögzítése után röviden mindig írtam az aznapi edzésről. Idővel ezek a számozott mondatok egyre inkább a pillanatnyi hangulatokról és érzésekről kezdtek el szólni. Kettő be is került onnan a végleges szövegbe:

Sűrű nap volt, az Oktogon után vettem észre, hogy ömlik az eső, amíg futottam semmi nem volt.

Itt van rajtam az illatod.

Időben ezeket hamarabb írtam ugyan, de már a meglévőkhöz alakítottam át őket:

274. Sűrű nap volt a mai, csak az Oktogon után vettem észre a vilamoson, hogy zuhog, amíg futottam, semmi nem volt.

464. Elmúlt már éjfél is, de még mindig itt van rajtam az illatod.

A futós mondat tehát számomra azt jelentette, hogy futás után írom le, rövid és önállóan is megállja a helyét. (Érdekes, hogy ezt évekig képes voltam elfelejteni, és folyamatosan szabadkoztam – még ennek a szövegnek az elején is –, hogy ezek valójában futás nélküli futós mondatok.) A szövegnek nincsenek tudatos előképei, két olvasmányélmény viszont biztosan meghatározó volt. Igaz, sokkal korábról, még az egyetem alatt. Az egyik, amikor a régi Központi Szabó Ervin Könyvtárban, ahol a belső termekben úgy nyikorgott a parketta, hogy lehetetlen volt halkan végigmenni rajta, újraolvastam Weöres Sándor egysoros verseit. A *Tojáséj* be is került a végső szövegbe.

1021. Megírni a verset: *tojáséj*.

A másik szintén könyvtárhoz kötődik, az OSZK-hoz, ahol egyik délután, a vizsgaidőszak kellős közepén, lopva olvastam végig, szünet nélkül, József Attila *Szabadötletek jegyzékét*. Mind a kettőt nagyon szerettem. (Emlékszem, a vége felé, az egyik utolsó finisben megfogadtam magamnak, ha mégis lesz könyv a szövegből, elmegyek, és újraolvasom őket.)

Amikor napi szinten 50-100 mondatot írtam, azt élveztem a legjobban, hogy úgy jöhetnek szabadon egymás után, hogy tartalmilag nem kellett összesimulniuk. Hihetetlenül felszabadítóan hatott, hogy nem volt más dolgom, mint egyszerűen leírni, ami éppen eszembe jutott, mindenféle kohéziós kényszer nélkül. Ha a tartalom nem is, a forma mégis nagyon szorossá tette ezeket a mondatokat, ez adott nekik egy nagyon erős összetartást. Az építmény felépült augusztus végére, és azután bármit is változtattam, húztam ki, cseréltem meg, írtam át, a keret, a váz mindvégig kitartott.

A szöveg kitarzott, csak én nem; a mondatok szép lassan háttérbe szorultak, idővel az írás is. Kétévnyi szünet után vettem elő újra őket, és friss szemmel rájuk nézve sokat alakítottam a szövegen, főleg a sorrenden. Majd újabb bő fél év telt el eseménytelenül, amikor 23 új mondat született, ezeket beledolgoztam a szövegbe, és március 14-én elküldtem Árpinnak a *rendezett_v4* nevű fájlt. „Olvassom az anyagot, rendszeresen, szerintem ebből lesz könyv” – jött a válasz. Aztán arról kezdtünk levelezni, hogy talán kevesebb infinitív és több hosszabb mondat kéne a szövegbe, majd abban maradtunk, hogy egyszer személyesen is leülünk átnézni az egészet. Optimistán felvettem, hogy ha minden jól megy, április végére talán be is tudjuk fejezni.

Az egy alkalomból végül több lett, az április végéből pedig a következő év február vége. (Ide majd még kéne egy kellően önironikus és önkritikus mondat arról, hogy mennyire képtelen vagyok kitaróan dolgozni, illetve reálisan felmérni az elvégzendő munka mennyiségét!) A lényeg, hogy lett egy esőtől, pocsolóáktól, pszeudolírától, kétségbeesett szerelmesektől és közhelyektől mentesebb (!) szöveg, rengeteg üres hellyel és legalább ennyi átnézendő mondattal.

Majd ismét a szokásos, több hónapi leállás következett, hogy aztán nem várt helyről jöjjön a segítség: méghozzá a futástól. Egy futóverseny 5. kilométere környékén járhattam, amikor megfogadtam, ha beérek, írok 42 mondatot a versenyről és a futásról (amolyan igazi prologusnak szántam, amely tökéletesen felvezeti, pontosabban bevezeti a többi). Arra már egyáltalán nem emlékszem, hogy az írás elején gondoltam-e a maratonra, hogy esetleg jó alapanyag lenne a mondatokhoz, csak hogy azért *igazi futós mondatok* is legyenek a szövegben. Egy biztos, amikor végre rajthoz álltam a budapesti maratonon, akkor már hosszú hónapok óta egy sort se írtam.

Nem a legideálisabb felkészülés után indultam el a versenyen. (Tüledzettem magam, és nem fordítottam elég időt se a megfelelő nyújtásra, se a regenerációra; aztán fájni kezdett a térdem, emiatt az igazi hosszú futások is elmaradtak, a legtöbb, amit előtte egyben futottam, az a félmaraton volt.) Úgy voltam vele, hogy kocogok egy jót, addig megyek, amíg nem kezd fájni a térdem, és egyszerűen élvezni fogom a futást.

Direkt az őszi maratonra neveztem be, hogy ne legyen meleg, erre 30 fok volt. Az eredetileg vasárnap reggelre hirdetett kezdést, az önkormányzati választások miatt, áttették szombat délre. Álltam a rajtban, és fogalmam sem volt, hogy be fo-

gok-e érne, ez új érzés volt. Sok utcai futóversenyen elindultam már előtte, és mindig volt valami időtervem, vagy valami komoly célom, ami miatt meg kellett szakadnom, de most minden más volt.

Lassan kezdtem, nem figyeltem senkire, se a futókra, se a szurkolókra, se az útszéli zenészekre, csak magamra. Egy dolog számított, hogy meglegyen az adott kilométer. Aztán az első frissítés után, egyszer csak rájöttem, hogy a futásban azt szeretem a legjobban, hogy végre egyedül lehetek. (Elég érdekes felismerés egy zsúfolt tömegrendezvényen! Mégis ott, akkor nagyon mélyen és őszintén megnyugtató, hogy nem kell szólnom senkihez.)

Még a meleg sem zavart, hiába volt tőle egekben a pulzusom. Az se tudott kikökkenteni, hogy az egyik frissítőállomáson elfogyott a banán, jobb híján citromot vettem el az asztalról. Ez már a budai oldalon volt (előtte elfutottam az Opera és a Parlament előtt, keresztül a Margitszigeten, majd a Lánchídon át Budára), akkor jártam a 21. kilométer környékén. Szerencsére addigra apám is előkerült, aki a biciklimen jött utánam fotózni, és nem túl szabályosan kíséri kicsit. Gyorsan kértem tőle egy szendvicset, úgy folytattam tovább:

Találkozni a kísézőmmel, apám, gyorsan kérni egy szendvicset, mert úgy érzem, hogy még a vasat is, futás közben falatozni, úgy kezdeni el a 22. kilométert.

XVII. Végre találkozol a kíséződdel is, gyorsan kérsz tőle egy szendvicset, így kezded el a 22. kilométert.

Utána leginkább a hőséggel kellett megküzdennem, újra Pesten voltam. Egyre többen kezdtek el sétálni körülöttem. Én nem merem, attól tartottam, ha belesétálok, akkor a térdem egyből elkezd majd fájni. Csak a frissítőknél lassítottam kicsit, hogy nyugodtan tudjak inni, aztán pedig mindig alaposan le is mostam magam, miközben próbáltam arra vigyázni, hogy ne nagyon legyen vizes a cipőm.

Lassan meglett a 25. és a 30. kilométer is. Élveztem, hogy minden egyes méterrel messzebb jutok a rajttól és közelebb a célhoz. Közben nem éreztem, hogy bedagadt volna a lábam, az egyik nagylábujjkörmöm bánta, hogy nem tökéletes zokniban indultam el, de futás közben szerencsére ebből nem éreztem semmit. A meleget annál inkább, a nagy hőség csak visszafelé, a margitszigeti fák alatt enyhült. Akkor már nagyon tudtam értékelni a zenekarokat is. Volt, aki elesett mellettem, és lehorzsolta az egész arcát, volt, aki kedélyesen telefonálgatott egy ügyfelével. Ott kezdtem el fogadalmakat tenni. Csak a Parlamentig, csak a Nyugatiig, csak a Dózsa György útig legyen meg. Csak a Hősök tere...

A 40. kilométernél hittem el először, hogy meglehet, addig annyira koncentráltam, hogy nem merem ilyesmire gondolni, de ott már tudtam, hogy ha kell, akkor négykézláb is bevonszoló magam. A vége az nem úgy volt megrendítő, ahogy évekkorábban többször elképzeltem, egyszerűen a világ legtermészetesebb dolga volt, hogy ott vagyok a Hősök terén, és futok a cél felé. Az utolsó kilométeren már időben tettem meg a fogadalmakat, mindig csak egy perc legyen meg. Aztán ráfordultam a macskaköves célegyenesre, bementék a nevem, katarzis nélküli, de nagyon elégedett volt a beérkezés.

Arra már nem emlékszem, hogy a verseny közben tudatosan gondoltam volna-e a mondatokra, de utána biztosan. 42 mondatot kellett volna csak leírnom, de a Prologusom hatalmas kudarc lett. Egyszerűen ezekkel a főnévi igeneves monda-

tokkal képtelen voltam egy hosszabb történetet izgalmasan elmesélni, sutává és esetlenné, de leginkább modorosán unalmassá vált az egész. Újra és újra megírtam a 42 mondatot, de nem voltam elégedett velük. Egy idő után azonban már nem érdekelt, mert sokkal fontosabb lett a tény, hogy egyáltalán elkészültek.

Aztán márciusban (már megint március!) másképpen kezdtem neki. Ultimátumot adtam magamnak, hogy minden reggel leüljek az asztalomhoz. Tíz perc volt az elején a minimum, aztán szép lassan, mintha csak újból elkezdtem volna futni, fokozatosan növeltem a penzumot, előbb 15 percre, majd 20-ra, végül 25 környéken álltam meg. Ez körülbelül egy A4-es oldalt jelentett kézzel: egy nap, egy történet. Sok-sok ötletet írtam meg, a nagy részük persze értékelhetetlen lett, de szorgalmasan csináltam, annyi lett végül, hogy külön össze kellett írnom, hogy melyikkel lenne egyáltalán érdemes foglalkozni, végül elővettem egy füzetet, és elkezdtem a lapokról bemásolni a történeteket. Januárra fejeztem be ezeket a hosszú mondatokat, a régiékhöz hozzá se nyúltam addig. Egyik este aztán – amikor éppen otthon, Sátoraljaújhelyen voltam – újra rájuk néztem, főleg azokra, amelyeket Árpival *besárgáztunk*, hogy majd kezdeni kéne velük valamit. Legnagyobb meglepetésemre néhány óra alatt mindegyikhez megtaláltam a megoldást. „El se hiszem – írtam Árpinak –, de az utóbbi hónapokban, hetekben, napokban ún. írói tevékenységet is folytattam. Küldöm az újakat, rövidke és hosszúak is, plusz a javítotakat. Lassú és bizonytalan haladás van előre!”

Az új mondatok (Prológus: 42, rövidke: 55, hosszúak: 15) elkészültek, már csak el kellett valahogy helyezni őket a szövegben. Árpival korábban több mondatot is kihúztunk, de nem 112-öt, így először helyet kellett találnom az újaknak. Ehhez az kellett, hogy újra megtanuljam a szöveget, immár sokadszorra, hogy aztán nyugodt szívvel tudjak húzni belőle. Visszatérő emlék, hogy egy-egy mondatnál sokáig elgondolkozom azon, hogy vajon ismétlés-e. „Lehet, hogy ez már volt?” – tettem fel magamnak folyton a kérdést, hogy aztán hosszas keresgélés után többnyire kiderüljön, hogy rosszul emlékeztem (pszeudo déjá vu).

Azt biztosan tudtam, hogy a maratonról szóló 42 mondatot az elejére szeretném rakni, de ez egyben azt is jelentette, hogy az egészet el kell majd csúsztatnom a számozás miatt. Viszont a meglévő 50-es egységeket sem szerettem volna nagyon megbolygatni. Végül hosszas dilemmázás után az egyik blokkot teljesen megszüntettem (pontosabban szétszórtam az üres helyekre), hogy a régi számozás nagy része megmaradjon. Így kis csalással meg tudtam tartani az eredeti állapotot, az első rész ugyan 42 mondatos lett, a második pedig 58-as, de végre újra helyreállt a rend.

A húzás viszont annyira jól sikerült, hogy rengeteg üres hely keletkezett, és ezeket nagyon keservesen tudtam csak pótolni. Fellapoztam az összes régi noteszemet, régi füzeteket és naplót nyálaztam át egy-egy jó mondatra vadászva. A szokásos lassú tempóban ugyan, de lett egy Előszó (arról, hogy mégis mi ez a szöveg), egy Prológus (42 mondat egy maratoni futásról), egy Textus című rész (1058 mondat 50-es blokkokban, a legtöbb végén egy hosszabb történettel), és végül egy Epilógus (11 mondat általában a futásról). Ekkor már tényleg azt hittem, hogy ez lesz az *utolsó* verzió...

...aztán megérkeztek Árpi megjegyzései. Friss és külsős szemmel a Prológus mondatait túl sematikusnak érezte, illetve a legfőbb aggálya az volt, hogy semeny-

nyit sem villantanak fel a teljes szöveg hangulatából. Ezért, ha nem is teljesen előlről, de újra nekifeszültem az első 42 mondatnak. (Istenem, hányszor fogom még leírni, hogy mondat, hogy 42?!). Több változatot is visszaküldtem mire megfelelő arányban lettek benne futós és nemfutós, de odaillő mondatok, miközben azért megmaradt a maratoni futásom élménybeszámolója is.

Sokáig nem volt címe a szövegnek, vagyis az volt, hogy: *1000* (alcím: Hisz már ezerszer elmondtam!, később *1111* lett, majd inkább betűvel kiírva: *ezeregy száztizenegy* (noteszemben pedig *e111*). Ha valakinek beszélni kezdtem a szövegről, mindig megfutottam (micsoda ziccer!) a kötelező köröket: futós mondatok, számozott, 1111, általában rövidek, plusz néhány hosszabb történet is etc. Ha kértek egy példát, többnyire ezt mondtam:

1110. Egy ács nevelt fiának lenni.

Ezt mindig értették, ennek ellenére évekig eszembe se jutott, hogy ez lehetne a címe. Valahogy mindig azt hittem, hogy ez a szöveg pont attól működik, hogy nincs, nem lehet hierarchia a mondatok között. Ennek ellenére lettek kimondottan első és utolsó mondatok a fejezeteken belül. És aztán lett ez a címmondat is, amely, kiemelkedve az összes közül, képes összefogni az egészet. Szeptember végén immár tényleg azzal a tudattal nyomtattam ki a szöveget, hogy ez most már valóban az *utolsó* verzió...

...az is volt, csak előtte újabb húzások, átalakítások, áthelyezések következtek, hogy végre tényleg elkészüljön az *utolsó* változat. Sietnem kellett, két hetem volt csak, mert a mondatokat titkos ajándéknak terveztem a nagymamám 94-ik meglepetés születésnapjára (október 24.), így a kör szimbolikusan be is zárult, Emődön kezdődött és ott is lett vége.

A szülinapi buli után elküldtem a kéziratot Tóth-Czifra Júlia szerkesztőnek, szerettem volna, ha egy friss szem is ránéz. Január elején személyesen találkoztunk, és egy budai kávézóban átbeszéltük a szöveget. Ezek már tényleg a *végső* simítások voltak: igeidők, személyek és számok összefésülése, a kurzívok rendbetétele, egy-két helyen a sorrend módosítása, de leginkább az utolsó 11 mondat megbontása. Még aznap este és másnap végigmentem a megjegyzéseim, és ugyan nem beszélünk róla, de kiszedtem a fejezetcímeket is. Az Epilógus 11 mondatát pedig beledolgoztam az utolsó 50-es blokkba.

Végre lett egy kész(nek gondolt), végleges kéziratom, és ez nekem bőven elég volt! Évekig semmi értékelhetőt nem írtam, de most ezzel az *Egy ács...*-csal elégedett voltam. Hátradőlhettem kicsit, legalábbis ezt gondoltam! Nyilván nem véletlenül, de hétévi halogatás után ekkor rászántam magam, hogy megsemmisítem az első könyvem, az *Inter Presszó* kéziratlapjait. Írtam is róla egy rövid szöveget, az lett a címe, hogy: *Befejezni egy könyvet*.

A noteszembe ezzel egy időben egyre több olyan mondat került bele, amit szívesen beraktam volna az *Egy ács...*-ba, de hát az sajnós/szerencsére már egy *lezárt* kézirat volt – gondoltam. Ám hiába volt meg a lezárttság, a befejezettség jóleső érzése, ezek az új mondatok mégsem hagytak nyugodni, elkezdtem őket összegyűjteni. Éreztem, hogy valahogy másképpen működnek, bár ezt a különbséget nehezen tudtam volna definiálni, mindenesetre hozzákezdtem 50-es blokkba fűzni őket, mintha újakezdtem volna írni az *Egy ács...* mondatait, kevesebb

főnévi igeneves mondattal, több mikrosztorival. A korábban említett estéről például ez a két mondat született:

A57. Egy keddi este menni el oda; a megjelenése után 7 évvel fejezni be egy könyvet.

A58. Elmosatni; elmosatni, hogy nyoma se maradjon.

A többszöri szűkítések után két újabb fejezet született, összesen 100 új mondattal. Megszerettem őket, még ha kicsit el is tértek a korábbiaktól, sajnáltam volna kihagyni ezeket a szövegből, így az tűnt logikusnak, hogy a végéhez illeszttem Appendixként egy külön blokkban.

Közben kíváncsiságból nekifogtam összeszámolni, hogy hány mondatot húztam ki összesen az *Egy ács...*-ből, vagyis mennyit kellett pótolnom (300-nál állt meg a számláló, az átírt, átdolgozott mondatok pedig 200 körül). Nekiláttam ki-gyűjteni a dátumokat is, és egy idő után az tűnt fel, hogy elkezdtem írni ezt az esszét (már ha ez az!) az *Egy ács...* születéséről. Jó volt felgöngyölni a szálakat, igaz, volt is mit összesimítani. Időnként elővettem azért magát a szöveget is, de nem akadtam benne nagyobb hibára, a fő struktúrán, szerencsére, nem kellett változtatni semmit sem. Március 19-én elkezdtem egy újabb szöveget, *Új Appendix* lett a címe a sorozatnak, a részei vasárnaponként születtek meg, mindig egy saját fényképemhez írtam egy rövid történetet.

Majd május 23-án vettem a bátorságot, és elküldtem az *Egy ács...*-ot Szegő Jánosnak, a Magvető Kiadó szerkesztőjének, aki ~~azonnal~~ válaszolt, hogy ~~szeretettel várnak a kiadóban, írjuk alá a szerződést, és egy kávé mellett beszéljük át a részleteket: milyen legyen a könyv, mikor jelenjen meg, mi legyen a borítón stb.~~ megkapta a kéziratot, köszönik szépen.

Várni egy választ; választ várni, és közben kombinálni, hogy miért nem válaszolnak. Udvariisan érdeklődni, hogy mikor fognak válaszolni. Vártam, természetesen, türelmesen. Az *Új Appendix* szerencsére lefoglalt, közben a *Tiszatáj Online*-ra költözött a sorozat, az esszével is volt mit csinálnom. Reggelente azért mindig félve néztem meg a leveleimet, hátha egy igen, vagy egy nem ébreszt fel véglegesen.

A kiadói fogaskerekek lassan mégiscsak mozgásba lendültek a Magvetőnél, december elején felhívtak, hogy az ünnepek után várnak szeretettel egy kávéra a kiadóban, hogy átbeszéljük a részleteket, írjunk alá egy szerződést, és akkor az *Egy ács...* az őszi Margó Fesztiválra meg fog jelenni. (Leírhatatlanul jó érzés ilyen dolgokról telefonálgatni!)

Február 14-én mentem be a kiadóba, és az igazgatóval, Dávid Annával aláírtuk a szerződést, kávéztunk, és abban maradtunk, hogy április végére küldöm nekik a végleges kéziratot. Magamban azt gondoltam, hogy az egyik szabad hétvégémen nyugodtan átfutom *utoljára* a szöveget, és egyből mehet is vissza nekik, nem kell várni a határidőig. Pedig gyanakodhattam volna, mivel januárban megállapodtam Korpa Tamással, a *SzIFOnline* főszerkesztőjével, hogy 2018-ban, minden hónap utolsó napjára szállítok nekik egy írást, ez lett a *Terepszemle* című Budapestről szóló írásom. Március közepéig pedig még az *Új Appendix*eket is írnom kellett, így az *Egy ács...*-ra kevesebb időm jutott. Amit nem is bántam annyira, mert amikor teátrálisan beírtam a noteszembe, hogy ÁCS FINÁLÉ, és elkezdtem magamnak hangosan felolvasni a kinyomtatott szöveget, nem találtam benne semmit. Semmit sem,

amit módosítani, húzni, cserélni kellett volna. Ilyen még nem volt! Húzásban mindig is jobb voltam, és akkor ott álltam tanácstalanul: mégis mi legyen?! Annyi szerkesztői instrukciót kaptam, hogy a fejezeteken belül kicsit jobban egységesíteni kéne az elbeszélő személyét. Elolvastam újból és újból a szöveget, úgy éreztem, hogy ismét (hányadszorra?) meg kell tanulnom *Egy ács...*-ul, majd újabb 3-4 hangosabb és szigorúbb kör után sikerült végre újra belemásznom. Ismét kihúztam 64 mondatot, de nem számított, a notesz tele volt pótmondatokkal. Ide-oda pakolásztam a régieket, amiktől egységesebbek lettek a fejezetek, és született egy-két hosszabb történet is.

Május 18-án adtam le a kéziratot, a tárgyba félve írtam, hogy: *Finálé?* Náluk volt a labda, nagyon bíztam abban, hogy már többször nem kell belenyúlnom a szövegbe, mert elképzelni se tudtam, hogy mit lehetne még módosítani rajta. (Persze!) Szegő János június 4-én válaszolt, hogy Dávid Anna szeretné átvenni a szerkesztést, részemről rendben van-e a dolog. Rendben volt! Anna egy kis türelmet kért, majd július 26-án jelentkezett, hogy személyesen is találkozunk, átbeszélni a javaslatait. Ezt írta még: „A számok miatt minden mondat nagyon nagy hangsúlyt kap, tehát egyik sem megy el a vízmosásban, mint egy hagyományosan folyó prózában.”

Augusztus 6-án, hétfőn találkoztunk a Magvetőben, kint fülledt meleg volt, de az irodájában kellemesen hűvös. Végigmentünk a szövegen, ez már „csak” a finomhangolás volt, de mégis ez a legnehezebb része a szerkesztésnek. Kiszedtük a hasonló tematikájú mondatokat, azokat, amelyekben dupla főnévi igenevek szerepeltek, ritkítottuk a tudni és lenni végűeket, az írást tematizáló mondatokat stb., még sokáig sorolhatnám. Illetve több/néhány (sok) mondatnál jelezte a fenntartásait.

A kiadóból hazafelé sétálva úgy tippeltem, hogy egy-két, de maximum négy nap, és mehet vissza a javított, valóban végleges és lezárt kézirat. (Persze!)

Elkezdtem átnézni a korrektúrázott szöveget, és ahol egyértelmű volt, egyből javítottam. Szépen haladtam, ahol elbizonytalanodtam, ott egyből a könnyebbik utat, a húzást választottam; az mindig működik. Végül ott álltam 44 kihúzott mondatdal, vagyis újabb 44 mondatot kellett előkaparnom.

A noteszbe nem túl nagy meggyőződéssel, de belevestem, hogy GRANDE FINÁLÉ, és elkezdtem az utolsó ~~elkészített~~ mondatvadászatot. Írtam, amíg tudtam, majd loptam magamtól és másoktól, pofátlanul hallgatóztam az utcán, álmodtam, izzadtam stb. 42 új mondatot. Egy dologra viszont nem gondoltam, hogy most már arra is figyelnem kell, hogy hová fogom elhelyezni az újakat. Öt nap intenzív munkával ez is meglett! Hiányzott még kettő, azt hittem, hogy csettintésre meglesz, de sehogy se leltem meg az igazit. Az egyikre azt találtam ki, hogy a címből csinálók egy anagrammát. Tudtam, hogy van egy olyan honlap, aminek a segítségével anagrammákat lehet gyártani, egy napig kísérleteztem vele, már-már feladtam, mire végül ez is sikerült.

686. Lányának intve elfecsegni.

Augusztus 12-én, vasárnap kora délután, pedig az utolsót is megtaláltam, egy teljesen egyszerű, kicsit alibi mondatot, de mégiscsak ez lett az utolsó:

A31. Rágót váróteremben a szék aljára nyomni.

Ha nem is magabiztosan és határozottan, de azért tudtam, hogy most már teljesen lezárult a szöveg. Elkészült. Vagyis úgy éreztem, hogy jelenleg többre nem

lennék képes. Egyszerre voltam feldobott, kifacsart, elégedett, boldog és szomorú. Visszagondoltam arra, hogy addigra hányszor bántam már meg, hogy egyáltalán nekifogtam az *Egy ács...*-nak, hányszor éreztem úgy, hogy teljesen értelmetlen nekikezdeni újra és újra, mert sokáig úgy tűnt, mintha egy végtelenített filmbe csöppentem volna. Egy olyan filmbe, amiben az a feladatom, hogy egy kis bőrröndbe próbáljak meg beleszuszakolni egy nagy halomnyi ruhát, és amikor már éppen végeznék vele, akkor kezdek elölről, mert szólnak, hogy kimaradt valami, vagy kiderül, hogy a túlsúly miatt meg kell szabadulni néhány darabtól. De azon az augusztusi vasárnapon, kilenc év után, véget ért a film, vagyis nem kezdődött elölről, és ha őszinte vagyok magamhoz, egyetlen egy másodpercét sem bántam meg igazán az elmúlt éveknek.

292. Tükörnek mondani: *nehéz*.

293. Ripacsnak lenni.

Aznap délután elmentem biciklizni, fáradt voltam ugyan, de nagyon jólesett. Zenét hallgattam, és igyekeztem nem gondolni semmire, főleg az írásra nem. Boldog voltam és elégedett, már csak nevettem magamon, amikor jobbnál jobb új mondatok jutottak eszembe (persze!), de nem álltam félre, nem kellett megállnom, hogy lejegyezzem őket, nyugodt szívvel felejtettem el az összeset. Egy maradt csak meg, de ezt már nem cseréltem meg a rágógumissal.

Felemelni egy malomkövet.

Másnap elküldtem a kéziratot Annának (v5.14v6), a Grande Finálé után még odaírtam egy kérdőjelet, de már nem kellett óvatoskodnom, tényleg, valóban kész lett a szöveg, persze Anna, a kézirat-előkészítő (Tomka Eszter) és a korrektor (Halmi Tamás) talált még benne *rengeteg hibát*, de a lényeg akkor már megvolt. Lett aztán portré, mosolygós, állítólag ritka (Valuska Gábor), izgalmas tördelés és borító (Pintér József), és tényleg könyv lett: szép, szagos, letisztult, pont olyan, amilyennek megálmodtam. Az őszi Margón Szilágyi Zsófia mutatta be a könyvet, nagyon sokan eljöttek a bemutatóra, jó volt velük közösen ünnepelni.

Október 27-én Emődön újra, sokadszorra le/bezárult egy kör, nagymamám születésnapjára (96!) személyesen is átadhattam neki egy dedikált példányt az *Egy ács...*-ből. Ebből is mennyi mondat születhetett volna!

Elmentem, mert megfogadtam, a Szabó Ervin Könyvtárba, az OSZK-ba is, elolvastam a Weöres- és József Attila-szövegeket, jó volt egy kicsit könyvtározni, úgy, mint régen. Röviden ennyi. Tanulság? Nincs tanulság, az egész egy nagy tanulság. Elsőre úgy tűnt, ez a könnyebbik út, aztán ez lett az egyetlen út; elkészült, megszületett, ezt már nem vehetik el tőlem.

A végső felvonás a novemberi újhelyi bemutató után jött el. Az est nagyon jól sikerült, Lapis József beszélgetett velem, telt ház volt a Rongykutya Könyvesboltban. Másnap pedig Bózsván (20 km-re Újhelytől), egy kerti tüzelés során, elégettem az *Egy ács...* kéziratlapjait és kinyomtatott változatait. (Nem akartam évekre várni vele, néhány oldalt azért megtartottam!)

Egy pillanat volt csupán, annyira égette a tűz az arcomat, hogy amikor rádobtam a vaskos papírköteget, el kellett fordulnom, és amikor visszanéztem, már csak sejteni lehetett, hogy hol lehetnek a maradványai. *Elsülylyedt*, minden a helyére került.